

SPELEN NATUURLIJK!

SPEELNATUUR OP EEN
STADSSPEELPLAATS

EcoHuis
Antwerpen

Opgroeien in de stad is leuk. Al is het soms wat zoeken naar een stukje groen, waardoor stadskinderen niet altijd vanzelf in contact komen met de natuur. En dat is jammer, want word je van jongs af aan ‘gebeten door de natuur’, dan laat het je nooit meer los.

Daarom gaat de stad Antwerpen voor groene scholen, want daar brengen kinderen veel tijd door. De stad moedigt scholen aan om hun speelplaatsen avontuurlijk te vergroenen. Zo creëren ze een plek om te ravotten en te ontdekken.

WAT IS SPEELNATUUR?

Avontuurlijk vergroenen is niet alleen ‘groener’ maken, maar ook ‘leuker’. Daarom spreken we van ‘speelnatuur’. Wat dat precies is, tonen de vele voorbeelden in deze brochure. Die bewijzen dat speelnatuur perfect kan in de stad - zelfs als er maar weinig plaats is.

Speelnatuur barst van de voordelen:

- **Meer ruimte voor natuur**
Een groene speelplaats biedt meer kans op spontane ontdekkingen en natuureducatie. Kinderen leren de natuur kennen én respecteren. En ook de stad zelf vaart er wel bij: de biodiversiteit verhoogt, bij zware regenval infiltreert het water beter en bij hittegolven wordt de temperatuur getemperd.
- **Een gezonde, aangename omgeving**
Leerlingen ravotten dat het een lieve lust is en dat is goed voor hun fysieke en motorische ontwikkeling. Tegelijk zorgt al dat spelplezier voor minder verveling, minder ruzie, minder pestgedrag en minder hoofdpijn en stress. En achteraf brengt het meer rust en meer concentratie in de klas.
- **Stimulans voor talenten en vaardigheden**
Een natuurlijke speelplaats vol variatie zet aan tot fantasie en creativiteit. Kinderen ontplooiën er hun talenten en smeden er vriendschappen, wat hun sociale vaardigheden ten goede komt. Daarnaast biedt een plek vol uitdagingen ook de kans om te werken rond risicocompetenties.
- **Een hechtere school**
De natuurspeelplaats is een project waarvoor velen zich willen inzetten – leerlingen, leerkrachten, ouders en buurtbewoners. Ook scholen die het wat moeilijker hebben om ouders te betrekken, oogsten met zo’n groen project heel wat succes.

VAN GRIJS NAAR GROEN

1. Laat je inspireren door de 19 Antwerpse natuurspeelplaatsen in deze brochure.
2. Verzamel geïnteresseerden en helpers.
3. Maak samen een visie op spelen en natuur, zodat je weet waar je naartoe wilt.
4. Betrek iedereen bij alle fases - van dromen en ontwerpen, tot aanleggen en onderhouden.
5. Denk ook aan de veiligheid: denk vóór het ontwerp en de aanleg met je team en preventieadviseur na over aanvaardbare risico’s. Maak samen een (verplichte) risicoanalyse voor de speelplaats opent.
5. Maak een planning, zoek materialen en verzamel financiering.
6. Leg de speelnatuur samen aan en maak daar een gezellig moment van.
7. Maak een onderhouds- en beheerplanning.

LAAT JE HELPEN

Het EcoHuis helpt alle Antwerpse scholen bij het realiseren van een natuurspeelplaats. Het geeft advies, tips en inspiratie. Zo worden je dromen werkelijkheid en krijgen je plannen vorm.

Je kan ook ondersteuning tijdens het hele traject krijgen: je krijgt dan begeleiding, gratis recuperatiematerialen (boomstammen en glijbanen) en subsidies tot 7500 euro.

Het EcoHuis werkt ook samen met andere ondersteuners, zoals andere stadsdiensten en MOS. MOS biedt participatieve en educatieve ondersteuning en vult daarmee de werking van het EcoHuis aan.

Meer informatie?

Check www.antwerpen.be/ecoscholen of contacteer ons via 03 217 08 11 of ecohuis@stad.antwerpen.be
Meer informatie over MOS vind je op www.mosvlaanderen.be.

- OMNIMUNDO
- 'T SPEELSCHOLEKE
- DE KNIKKERBAAN
- MIKADO
- STEINERSCHOOL ANTWERPEN
- DE EVENAAR
- SINT-JOZEF
- PRINS DRIES
- HOEDJES VAN PAPIER
- SINT-WILLEBRORD-HEILIGE FAMILIE
- SINT-ANNA-GOETHE
- KOSMOS
- DE BEVER
- DE DAGERAAD
- DE PIRAMIDE
- ATHENEUM MxM
- HET AVONTUUR
- DE KRING
- LEEFSCHOOL TOVERBOL

Omnimundo

LEERKRACHTEN WERKEN EN GENIETEN MEE

Toen het EcoHuis in 2010 een proefproject rond natuurspeelplaatsen opstartte, voelde Omnimundo zich meteen geroepen. De school uit Antwerpen-Noord doorliep een voortraject, kreeg een subsidie en zag zijn groene droom tot leven komen in een professioneel ontwerp dat meteen ook rekening hield met zaken als 'looplijnen' en 'lichtinval'.

04

Om het plan om te zetten naar een échte groene speelplaats kon Omnimundo op zijn straffe leerkrachten rekenen. Ze stroopten de mouwen op en creëerden op enkele weekends tijd vier knappe natuurhoeken: een avontuurlijk bosplekje met wilgentunnel en stapstammetjes, een groene heuvel, een zandspeelzone en een houten zonnepodium.

Uit dit proefproject werd veel geleerd, zoals 'groene heuvels blijven niet lang groen door de vele kindervoetjes', 'zandmatten en borstels zijn onmisbaar voor zandvrije gangen' en 'ouders sturen hun kroost best niet op hun paasbest naar school'. Tegelijk bewees het project ook de grote kracht van de natuurspeelplaats: de kinderen hebben nu nog meer plezier tijdens de pauze en leven zich nog intenser uit. En daar genieten ook de leerkrachten van!

"De kinderen spelen nu anders en minder wild. Dat maakt het toezicht ook een stuk leuker!" Juf Ine

't Speelscholeke

EEN NATUUR- SPEELPLAATSPIONIER

Toen 't Speelscholeke in Deurne zo'n 35 jaar geleden zijn deuren opende stond één ding vast: de kinderen moesten zich er kunnen uitleven op een groene speelplaats. Zo werd de school een natuurspeelplaatspionier.

Stap je vandaag de speelplaats van 't Speelscholeke op? Dan waan je je in een stukje bos. De bomen van toen steken hoog boven je uit en je loopt op bosgrond. Hier leven de kinderen zich pas echt uit: ze bouwen, ravotten en experimenteren. Uitdagend, maar ook risicovol. En laat 'opbouwen van risicocompetenties' nu net een belangrijk uitgangspunt van de school zijn. De leerlingen leren risico's herkennen en juist inschatten – nuttig voor in het 'echte' leven.

Nog zo'n uitgangspunt van de school is 'zorgen voor elkaar' en ook dat wordt op de groene speelplaats ingeoeffend. Samen met de leerkrachten houden de leerlingen daar zélf toezicht op elkaar. Zien de kinderen iets gevaarlijks, zoals een nagel die uit het hout steekt? Dan wordt dat meteen gemeld en opgelost, zodat er daarna weer vrolijk verder geravot kan worden.

De kinderen bouwen, ravotten en experimenteren. Dat is soms wat wild en uitdagend, maar niet gevaarlijk.

De Knikkerbaan

EEN GROENE SPEELPLAATS VOOR DE HELE BUURT

Dat de speelplaats van De Knikkerbaan in Berchem anders moest, daar was iedereen het erover eens. En dus sloegen ouders en leerkrachten de handen in elkaar. Klaar om een groene speelplaats te doen verschijnen.

Het fundament van een groene speelplaats is een goede voorbereiding. Dat voortraject – van brainstorm tot plan – nam bij De Knikkerbaan een jaartje in beslag. Daarbij kon de school rekenen op talentvolle ouders: architecten, aannemers, plantenkenners, communicatie-experts, fondsenwervers, ... iedereen gooide zijn kennis in de strijd.

Omdat er veel zelf werd gedaan en er met recuperatiemateriaal werd gewerkt, kostte het project net geen 6000 euro. De school kon daarvoor rekenen op een subsidie van Hart voor Handicap, omdat de speelplaats geschikt is voor kinderen met een beperking.

Vandaag leven de kinderen zich uit in het smulhoekje, de water- en zandspeelplekjes, de wilgentunnel, de speelheuvel en het struikennest. Er is zelfs een buitenbib. Geen wonder dat de speelplaats ook veel speellustigen van buiten de school aantrekt, zoals de kinderen van de scouts en de speelpleinwerking.

“Niet alleen tijdens de schooluren leven mijn zoontjes zich uit op de groene speelplaats. Ze mochten hier laatst ook hun verjaardag vieren.”

Moira, mama van Elliot en Rufus

Mikado

MINDER RUZIES, MEER PLEZIER

Een verharde speelplaats? Die zorgt voor veel 'hard spel' en werkt ruzie in de hand tussen kinderen die zich vervelen. Iets wat ze bij De Mikado – met hun betonnen speelplaats – te vaak mochten ondervinden. Dat moest anders kunnen.

“Toen ik op een dag een groepje kinderen in een kringetje zag staan, dacht ik dat ze iets aan het uitsteken waren”, geeft directrice Tinneke van de Borgerhoutse school toe. “Maar nee, de leerlingen probeerden een pissebed te beschermen tegen een bal die rond stuitte. Toen maakte ik de klik: onze speelplaats moest veranderen, zodat de leerlingen meer in contact konden komen met de natuur die hen duidelijk fascineerde.”

De school onderzocht samen met Kind & Samenleving wat de leerlingen het liefst wilden doen tijdens de pauze. Het resultaat werd een groene speelplaats – met een speelheuvel, een gezellige zithoek, een modderkeuken, een kampenbouwplek, wilgenhutjes en muziekinstallaties. Er werd ook een wadi met kiezelgoot aangelegd, om wateroverlast te vermijden. En voor wie nog graag met de bal speelt, is er het openbare basket- en voetbalveld over de school. Daar mogen de ballen nog wél in het rond stuiten.

“Op onze groene speelplaats spelen de kinderen nu veel beter samen. Van verveling is geen sprake meer.”

Franny, zorgleerkracht bij De Mikado

Steinerschool Antwerpen

KLEIN MAAR FIJN

De kleutertjes en leerlingen uit het eerste en tweede leerjaar van de Steinerschool Antwerpen kunnen zich uitleven op een fijne, uitdagende natuurspeelplaats. Die werd gecreëerd door handige ouders en leraren, die hun creativiteit de vrije loop lieten op de kleine, ingesloten speelplaats.

Vandaag wachten er vier leuke speelhoeken op de basisschoolkinderen: een klimhoek, een zandspeelplek, een houten speelkasteel en een klimrek op een natuurlijke ondergrond. De werkgroep 'speelplaats' stak daarvoor de handen uit de mouwen: ouders, leraren en kinderen timmerden alles in elkaar, staken boompjes en struiken in de grond en hingen een groene klimplantenslinger over de speelplaats.

Een dure onderneming? Niet dankzij de vele helpende handen en het gebruik van recuperatiemateriaal. Om een idee te geven: het zelfgemaakte houten paalhuis kostte 800 euro aan materiaal. Daarnaast kreeg de school van het EcoHuis ook een projectsubsidie. Daarmee gaf het haar kleine speelplaats een geslaagde make-over.

De kleine, ingesloten speelplaats van Steinerschool Antwerpen transformeerde zich tot een leuke natuurspeelplaats met vier uitdagende speelhoeken.

De Evenaar

SAMEN SPAREN EN WERKEN

Met de verkoop van taarten en meter- en peterschappen vulde basisschool De Evenaar uit Antwerpen-Noord het spaarpotje voor de groene speelplaats. Want die moest en zou er komen: er was nood aan een uitdagende, actieve speelruimte.

De leerlingen die meewerkten aan de groene speelplaats van de Evenaar beschermen trots hun creaties: oppassen hoor, wij hebben die hut gebouwd!

De ouderraad bracht de bal aan het rollen, waarna alle leerkrachten, ouders en leerlingen hun wensen mochten doorgeven. Een papa-architect zette alles om in een plan. Het spaarpotje werd verder gevuld tijdens schoolfeesten en met een projectsubsidie van het EcoHuis. De stad gaf ook (planten)advies en leverde boomstammen en een recup-glijbaan.

Ook ouders, leerkrachten en leerlingen wisten flink wat werk te verzetten. Zij wekten de nieuwe groene speelplaats tot leven. Geen sinecure, omdat de speelplaats ingesloten lag, bleven ze maar heen en weer lopen met kruiwagens vol aarde en houtsnippers. Maar het resultaat mocht gezien worden, en daar zijn de ijverige werkers nog altijd trots op.

Sint-Jozef

TOEGANKELIJKE NATUUR

Van een workshop 'wilgenhutten bouwen' naar een groene belevingstuin die alle zintuigen doet prikkelen: zo laat het natuurspeelplaats-verhaal van Sint-Jozef in de Antwerpse wijk Luchtbal zich in één zin samenvatten.

De workshop 'wilgenhutten bouwen' die het EcoHuis in deze secundaire school voor jongeren met een beperking gaf, mondde uit in de creatie van een rolstoelvriendelijke wilgenhut en -tunnel. Die deden de leerlingen en leerkrachten dan weer dromen van een belevingstuin. Een droom die uitkwam dankzij de financiële steun van ouders, leerkrachten en buurtbewoners en door de vele sponsors, waaronder onder meer ook het EcoHuis en Pimp je Speelplaats.

Nu staan er op de speelplaats opvallende 'knuffelbomen' met basten in verschillende structuren en worden de paden gevormd door verschillende stenen die rolstoelgebruikers anders ervaren. Het staat er ook vol geurstruiken en elk seizoen steken bloemen met een andere kleur de kop op.

De leerlingen komen zalig tot rust in de belevingstuin, maar het allerliefst gaan ze naar de plek waar de meeste ambiance heerst – het dierenparkje. Daar lopen kippen en dwerggeitjes rond, die de leerlingen maar wat graag verzorgen.

De belevingstuin en het dierenparkje zijn niet alleen leuk. Ze hebben ook een hoge therapeutische waarde.

Prins Dries

WERKEN MET WAT JE HEBT

Klimmen en klauteren – dat wilden de leerlingen van Prins Dries het allerliefste doen op hun speelplaats. Liefst van al nog in een groene omgeving. Iets wat drie enthousiaste leerkrachten uit het ecoteam ook al hadden aangevoeld. En dus moest het maar eens gedaan zijn met die saaie speelplaats.

“De kinderen amuseren zich rot op de nieuwe speelplaats. Het bewijs: toen we een speelstraat organiseerden, hoorden we al snel ‘juf, ik verveel mij, mag ik terug naar de speelplaats?’”

Juf Valérie

Prins Dries heeft twee kleine speelplaatsen, met daartussen een geklasseerd steegje. Dat maakte het moeilijk om al spelend van de ene naar de andere speelplaats te gaan. De oplossing? In de bomen op de uiteenliggende speelplaatsen werd een boomhut met brug gebouwd. Daarover loop je voortaan vlot van de ene naar de andere kant.

Om die droom waar te maken, kon de school rekenen op een projectsubsidie van het EcoHuis en veel sponsoring van de ouders. Dat leverde genoeg op om ook de rest van de speelplaats onder handen te nemen: oude valmatten vormden een kleurrijk pad naar een verloren hoekje, waar tegels plaats ruimen voor stokken en boomschijven. Een fantasierijke omgeving die vandaag misschien wel het meest in de smaak valt.

Hoedjes van Papier

BENUT JE KANSEN

Hoedjes van Papier is nog niet zo lang gevestigd op haar huidige locatie. Enkele jaren geleden trokken de ouders aan de alarmbel. De speelplaats was niet uitdagend genoeg. Met de ecoleerkracht maakten ze plannen om de speelplaats zelf aan te pakken.

Omdat de riolering onder de speelplaats niet meer goed functioneerde, moest de nieuwe speelplek helaas terug opgebroken worden. Het onderwijsnet, Stedelijk Onderwijs, beloofde daarop een splinternieuwe speelplaats. Omdat leerkrachten, ouders en kinderen al volop hadden geproefd van de voordelen van een natuurlijke speelplek, was dat natuurlijk een vereiste.

Samen dachten ze na hoe de nieuwe speelplaats eruit zou moeten zien. Daarbij kwam de input uit de voorbereidingen en inspraaksessies voor de vroegere natuurspeelplaats goed van pas. Een natuurlijke en gevarieerde speelplek kwam zo terecht in het programma van eisen dat het Stedelijk Onderwijs aan de architecten voorlegde.

Er werd een architect gekozen met veel ervaring en kennis van speelnatuur, waardoor er een mooie, nieuwe natuurspeelplaats vorm kreeg. Ontworpen en aangelegd door professionals, maar wel naar de wensen en met inbreng van de gebruikers.

Plant jouw inrichtende macht ook om jouw speelplaats te vernieuwen (eventueel in combinatie met een volledig nieuw gebouw)? Benut je kansen en geef zo snel mogelijk je wensen door. Zoek een architect die bekend is met natuurspeelplaatsen. Bevrraag leerkrachten, kinderen en ouders over wat zij willen beleven. MOS en EcoHuis kunnen je daarbij helpen.

Sint-Willebrord-Heilige Familie

ZELF GROENTEN KWEKEN

Waarom zou een speelplaats geen moestuin kunnen hebben? Of groene zitruimtes? Of zelfs een amfitheater? Na een infoavond over groene speelplaatsen legden enkele leerkrachten hun idee voor aan hun collega's. Als team besloten ze de speelplaats om te toveren tot een gezellige, groene ruimte.

Om alles – financieel en praktisch – haalbaar te houden, besloten de leerkrachten, directeur en leerlingen hun totaalplan op te splitsen. Eerst, nog voor het uitwerken van de zitruimtes en het amfitheater, werd de moestuin gecreëerd. De leerlingen kweekten immers al een aantal jaren kruiden en groenten in bakken in de schoolgangen.

Een schooljaar later bouwden ze met gerucpereerde dals een amfitheater en plantvakken. Daarachter kwamen twee wilgenhutten en een tunnel. De speelplaats is nu rustiger en gezelliger. En de moestuin? Die heeft succes: hij wordt gebruikt tijdens verschillende lessen en wordt door leerlingen en leerkrachten via een beurtrol onderhouden, ook tijdens de vakantie.

“De moestuin zorgt voor een andere verhouding tussen leerlingen en leerkrachten. De leerlingen bieden vaak spontaan hulp aan en het gaat er erg gemoedelijk aan toe.”

Inge, leerkracht chemie en biologie.

Sint-Anna-Goethe

VOOR ELK WAT WILS

Wat vind je niet leuk aan je huidige speelplaats? Met die vraag liet Sint-Anna-Goethe zijn leerlingen nadenken over een nieuwe groene speelplek. De school op Linkeroever had immers nog een groot onbenut terrein dat zich perfect leende voor een avontuurlijke, natuurlijke speelplaats.

De plus- en minpunten van de huidige speelplaats werden opgesomd en vormden de basis voor een nieuw ontwerp: samen met de leerkrachten maakten de leerlingen een vlekkenplan en schets van de verschillende speel- en beleefzones. De leerkrachten onderzochten hoe die zones ook educatief gebruikt konden worden.

Voor de uitvoering van de plannen kon de school op enthousiaste ouders rekenen. Die hebben – letterlijk en figuurlijk – bergen verzet. Ze toverden het terrein om tot een groen domein vol ontdekkingen en spelmogelijkheden – een plaats waar ieder kind z'n plekje vindt.

Nergens leuker spelen dan op de avontuurlijke, natuurlijke speelplaats: "Wij bouwden hier ons kamp en aan de overkant is er nog één ... maar daar hebben wij geen ruzie mee, hoor", klinkt het bij de spelende kinderen.

Kosmos

UITDAGEND ÉN VEILIG: EEN FRISSE VISIE OP SPELEN

‘Back to basics’ en ‘groen en gezond’ zijn twee belangrijke uitgangspunten van Kosmos. Natuur loopt als een groene draad door de visie van de jonge school. Leerlingen spelen en werken steeds binnen én buiten. De groene speelplaats vormt dan ook een deel van de leeromgeving.

“Superleuk om kleine kriebeldiertjes te zoeken onder de palletten.”

Het is aangenaam spelen op het groene terrein van Kosmos. Er hangt een fijne, rustige sfeer, hoewel de leerlingen volop klimmen, klauteren, springen en vooral bouwen. Omdat de kinderen de speelconstructies mee helpen maken, weten ze dat alles – ter bevordering van de motorische vaardigheden – wiebelt en onregelmatig is. Daardoor kunnen ze de risico's perfect inschatten.

Bij Kosmos horen risico en spel bij elkaar. Daarover waren leerkrachten, ouders en de preventieadviseur het van in het begin eens. Die visie was het uitgangspunt voor de hele speelplaats: welk risico is aanvaardbaar? Waaruit steken de leerlingen het meeste op, binnen een veilig kader? Met de kleuters zijn duidelijke afspraken gemaakt. En dat werkt perfect: elke losse plank of spijker komen ze netjes melden – zelfs de allerkleinsten.

Een speelplaats hoeft niet zonder risico's te zijn. Het moet wel gaan over aanvaardbare risico's. Wat dat is, is voor elke school anders, want het hangt af van de visie en de doelgroep. Denk hierover na met je team en de preventieadviseur en maak samen een risicoanalyse op.

De Bever

STAP VOOR STAP NAAR EEN GROENERE SPEELPLAATS

De nieuwe speelplaats van De Bever in Deurne-Noord is een geweldige aanwinst voor de kinderen en de (natuurarme) buurt. Een doordachte en stapsgewijze aanpak maakte dit verhaal tot een succes.

Alles begon met Odile, een leerkracht met een groen hart. Zij startte een potten(moes)tuin in een nabijgelegen dienstencentrum en bracht enkele boomstammen naar de speelplaats. Ze merkte onmiddellijk het positieve effect op de kinderen en wou meer. Ze bezocht samen met directeur Ivo verschillende groene speelplaatsen. Odile mocht van de directeur 2 vrije uren investeren in de weg naar een groene(re) speelplaats. Zij startte een werkgroep, contacteerde partners en ontwerper, betrok de leerlingen en maakte met hen een maquette. Ze informeerde ouders aan de schoolpoort om hen te overtuigen mee te bouwen en vond sponsors uit de buurt.

De Bever moest gelukkig niet alles zelf verzinnen. De school kreeg ondersteuning van het EcoHuis, MOS en Pimp je Speelplaats. Het EcoHuis en Pimp je Speelplaats gaven inhoudelijk advies en subsidies. MOS ondersteunde het team met denkmomenten over de nieuwe speelplaats. Alle leerkrachten dachten na hoe de speelplaats educatief te gebruiken in de lessen. Wiskunde werd fijner omdat kinderen konden ervaren hoeveel dals er in een vierkante en kubieke meter gaan. De LO-leerkracht liet alle leerlingen juist heffen en tillen tijdens een verbouw-les op de speelplaats.

De werkdagen in de school waren een groot succes. Samen met de aannemer toverden ouders, kinderen en leerkrachten de speelplaats om tot een groen speelparadijs. Dat de ouders nu meer betrokken zijn en het team een hechtere band heeft, is een mooi neveneffect.

De Dageraad

OPGELET: NATUUR SPEELPLAATSEN ZIJN BESMETTELIJK

De kleuters van Leefschool De Dageraad konden hun fantasie en energie niet kwijt op de kleine en weinig uitdagende speelplaats. Een doorn in het oog van directie, leerkrachten en ouders. Met MOS en het EcoHuis dachten ze na hoe dat anders kon. Ze besteedden veel aandacht aan een gedeelde visie op spelen en natuurbeleving. Eenmaal hun ideeën vorm kregen, voorzag het EcoHuis een subsidie voor de realisatie.

Het resultaat? Een gevarieerde en avontuurlijke speelplaats waarbij het niet meer opvalt dat het een kleine ruimte is. De school kreeg ook de kans om een stukje tuin van de aansluitende pastorijtuin te huren. Zo werd het spelterrein uitgebreid met een rustige tuinzone.

Een werkgroep van directie, leerkrachten en ouders trok de heraanleg. Een ouder, die professioneel natuurspeelplaatsen ontwerpt, zorgde voor de plannen, de kostenraming en de begeleiding bij de aanleg. Met beelden van andere natuurspeelplaatsen konden ouders tijdens het schoolfeest een zicht op de mogelijkheden krijgen. Ze mochten toen stickers plakken op de dingen die zij wel zagen zitten. Tegelijkertijd werden ze gevraagd om mee te helpen.

En de lagere school? Die begreep dat de kleuters die doorstroomden hun speelnatuur niet konden missen en voelde de nood om haar speelplaats ook aan te pakken. Ze deed beroep op de knowhow van collega's en sloeg de handen in elkaar met de aanpalende school De Zonnebloem. Samen krijgen deze scholen subsidies van Pimp je Speelplaats en het EcoHuis voor een nieuw inspirerend verhaal dat de komende jaren tot een gedeelde natuurspeelplaats zal leiden.

De Piramide

GEVARIIEERD SPORT- EN SPELPLEZIER

Meer sfeer, meer natuur en meer sport en spel op de speelplaats: dat waren de wensen van de leerkrachten van De Piramide in Antwerpen-Kiel. Ze verzamelden de ouders en de leerlingen voor een participatieproject waarin naar een evenwicht tussen sport, natuur en creativiteit werd gezocht.

De speelplaats is opgesplitst in een sport- en een speelplek. Het sportterrein is groot genoeg en voldoende afgeschermd en de speelnatuur lokt met zijn zandbak, heuvel en boomstammen creativiteit uit. Er werd ook nog een 'puur natuur'-plekje voorzien: een stukje met prachtige wilde bloemen die de leerlingen mee zaaiden en plantten. Een goede afbakening en heldere afspraken zorgen ervoor dat die bloemenpracht overleeft tussen de sport- en spelactiviteiten.

De dals die vroeger op de speelplaats lagen, werden gerecupereerd en vormen nu een 'uitdagende' meerwaarde voor de actievelingen. Maar ook voor de iets rustigere leerlingen valt er meer dan voldoende te beleven. Het spel van de leerlingen is gevarieerder en leuker dan vroeger en er wordt ook meer samengespeeld.

Terwijl de ene leerling graag naar diertjes tussen de bloemen zoekt, daagt de andere zijn vriendjes uit in een wedstrijdje spring-van-de-heuvel.

Atheneum MXM

EDUCATIE IN DE TUIN

Natuurlijk kan een speelplaats ook een lesomgeving zijn. Dat bewees de leerkracht Latijn van Atheneum MXM. Zij vormde een braakliggend stuk grond om tot een Romeinse siertuin - precies zoals die er in die tijd zou hebben uitgezien.

De Romeinse tuin kwam er op initiatief van de lerares Latijn en wordt nu gebruikt in verschillende lessen.

Om de Romeinse siertuin tot leven te wekken sloeg de leerkracht Latijn de handen in elkaar met haar collega's. Tijdens de lessen wiskunde werd het terrein opgemeten en de symmetrie berekend. In de les geschiedenis zochten de leerlingen uit welke planten de Romeinen gebruikten en tijdens biologie werd bekeken welke planten hier ook daadwerkelijk groeien. Om de tuin te vullen, werd gezocht naar gratis (recuperatie)materiaal en schonk een plaatselijk plantencentrum zijn overschot – iets wat het nog steeds jaarlijks doet.

Elk voorjaar vinden we de klassen Latijn in de Romeinse tuin terug. Ze planten er meerjarige planten en kruiden en onderhouden de tuin. Tijdens zonnige lesdagen komen de oudere leerlingen van die groene oase genieten. Of ze trekken naar de wetenschapstuin, want die heeft de school ook. Dat stukje groen met moestuin en vijver wordt verzorgd door enkele vrijwilligers en leerlingen uit de wetenschapsrichtingen.

Het Avontuur

GEZELLIGE KLUSDAGEN

Omdat de leerlingen van de Berchemse school Het Avontuur zich verveelden op hun stenen speelplaats, namen ze die – samen met leerkrachten en ouders – onder handen. En ze pakten meteen ook het grasveld voor de school aan.

Op klusdagen krijgt de speelplaats een grondig onderhoud. Productief en gezellig!

De eerste stap was een inspraaksessie met de leerlingen, die de school samen met het EcoHuis organiseerde. Daarna volgde een plan, gemaakt door de ouders. Het waren ook deze enthousiaste mama's en papa's die de nieuwe groene speelplek vormgaven. Handig, want zo werden de kosten gedrukt. Dat lukte ook dankzij het vele gratis materiaal dat werd verzameld – van boomstammen, over klimrotsen, tot een recuperatieglijbaan.

Net zo belangrijk als de voorbereiding en de aanleg is het onderhoud van de speelplaats. Daarom organiseert Het Avontuur jaarlijks een aantal klusjesdagen, waarop ouders, leerkrachten en kinderen de handen uit de mouwen steken. Er staan die dag trouwens ook mama's en papa's met eten en drinken klaar, want naast het werken is er ook tijd voor plezier.

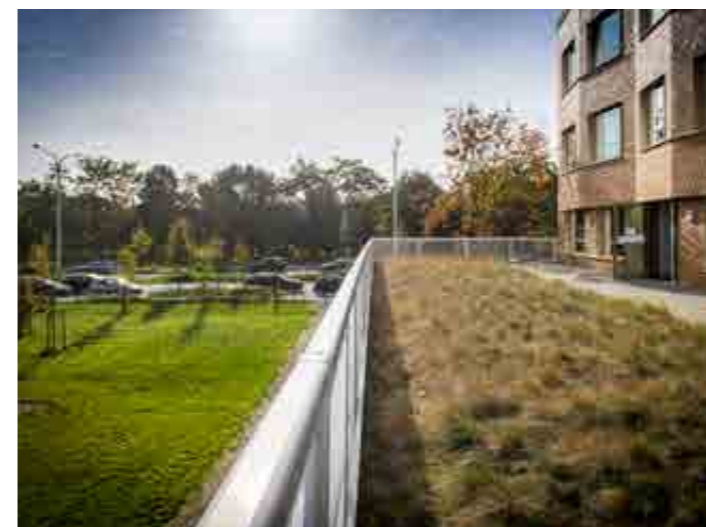
De kRing

OUDERS ZIJN DEEL VAN DE SCHOOLWERKING

In Freinetschool De kRing in Berchem is al jaren een enthousiaste TuinkRing aan het werk: een werkgroep van ouders en leerkrachten die met de school rond natuur en milieu werken en de omgeving vergroenen. Zij grepen hun kans toen ze hoorden dat ze gingen verhuizen naar de overkant van de straat, met een nieuwbouw en nieuwe speelplaats.

Hardop droomden ze niet alleen van een groene speelplaats, maar ook van groene gevels en groendaken. Niet alleen leuk en mooi, maar het vermindert ook de lucht- en geluidsvervuiling, zo vlakbij de Ring. De school kreeg voor haar plannen ondersteuning en een subsidie van het EcoHuis.

Na enkele vertragingen en een bodemsanering was het in 2017 eindelijk echt werkelijkheid: een groene, avontuurlijke speelplaats en groendaken met mooie siergrassen. In 2018 werd alles afgewerkt en voorgesteld aan de ouders en buurtbewoners tijdens een groot openingsfeest.

Leefschool Toverbol

MEER SPEL = MEER SPONTANE AFSPRAKEN TUSSEN KINDEREN

Leefschool Toverbol in Antwerpen-Kiel ondervond veel frustraties en conflicten tussen de kinderen door een gebrek aan plaats en uitdaging op de speelplaats. In het verleden legden de leerkrachten veel regels, afspraken en grenzen op tijdens het spelen om conflicten te voorkomen. Dat zorgde voor weinig speelvrijheid of uitdaging. De leerlingen uitten hun ongenoegen hierover tijdens een 'burgemeesterraad'. De school stelde vast dat deze sterke begrenzing eigenlijk ook helemaal niet paste in haar visie.

Het leerkrachtenteam ging op ontdekkingsstocht naar een andere speelplaatswerking. Ze boden 'adventure play' aan op de speelplaats, tijdelijke speelnatuur waarmee de leerlingen zelf mochten spelen, exploreren en experimenteren, zonder inbreng van de leerkrachten. De leerkrachten merkten dat de conflicten verminderden en de kinderen beter samenspeelden. De tijdelijke speelnatuur werd om veiligheidsoverwegingen terug verwijderd en de frustraties en conflicten keerden terug. Voor de school was het duidelijk: er was nood aan een structurele verandering.

De leerlingen, ouders en leerkrachten legden tijdens het schooljaar samen de nieuwe speelplaats aan, onder deskundige begeleiding van de ontwerper. Zo werd het een project van iedereen, dat bijdraagt aan de samenhang. En het eindresultaat? Minder conflicten en een toffe, avontuurlijke plek met heel veel verschillende mogelijkheden en kansen om samen te spelen.

Toverbol ging een samenwerking aan met Onderwijsnetwerk Antwerpen (ONA) en EcoHuis om te werken rond twee thema's: conflicthantering en speel- en beweegkansen door speelnatuur. De school wil niet per se alle conflicten op de speelplaats vermijden, maar wel zorgen dat ze niet ontaarden in pesten of geweld. Ze biedt de leerlingen daarom handvaten aan om zelf te leren hun meningsverschillen uit te klaren. De leerkrachten coachen de kinderen hierin zonder het van hen over te nemen.

1. Omnimundo
Van Maerlantstraat 30
2060 Antwerpen
omnimundo@so.antwerpen.be
www.stedelijkonderwijs.be/omnimundo

2. 't Speelscholeke
Hertstraat 7
2100 Deurne
info@speelscholeke.be
www.speelscholeke.be

3. De Knikkerbaan
Frederik de Merodestraat 36
2600 Berchem
info@deknikkerbaan.be
www.deknikkerbaan.be

4. Mikado
Borgerhoutsestraat 74
2140 Borgerhout
mikado@cks.a.be
www.schoolmikado.be

5. Steinerschool Antwerpen
Volkstraat 40
2000 Antwerpen
ietje.visser@steinerschoolantwerpen.be
www.steinerschoolantwerpen.be

6. De Evenaar
Constitutiestraat 61
2060 Antwerpen
deevenaar@so.antwerpen.be
www.stedelijkonderwijs.be/deevenaar

7. BuSO De Tjalk
Tjalkstraat 11
2030 Antwerpen
info@busodetjalk.be

8. Prins Dries
Prinsstraat 24
2000 Antwerpen
prinsdries@so.antwerpen.be
www.stedelijkonderwijs.be/prinsdries

9. Hoedjes Van Papier
Thibautstraat 65
2100 Deurne
hoedjesvanpapier@so.antwerpen.be
www.stedelijkonderwijs.be/hoedjesvanpapier

10. Sint-Willebrord-H.Familie
Jan Moorkensstraat 95
2600 Berchem
info@wilfam.be
www.wilfam.be

11. Sint Anna Goethe
Goethestraat 1
2050 Antwerpen (Linkeroever)
sint.anna@cks.a.be
www.sintannagoethe.be

12. Kosmos
Gerard le Grellelaan 5
2020 Antwerpen
kosmos@so.antwerpen.be
www.stedelijkonderwijs.be/kosmos

13. De Bever
Albert Bevernagelei 65
2100 Deurne
www.stedelijkonderwijs.be/debever

14. De Dageraad
Lange Altaarstraat 4
2018 Antwerpen
info@leefschooldedageraad.be
www.dedageraad.weebly.com

15. De Piramide
Pierenbergstraat 33
2020 Antwerpen
depiramide@so.antwerpen.be
www.stedelijkonderwijs.be/depiramide

16. Atheneum MXM
Melgesdreef 113
2170 Merksem
info@kamerksem.be
www.kamerksem.be

17. Het Avontuur
Filip Williotstraat 11
2600 Berchem
secretariaat@hetavontuur.be
www.hetavontuur.be

18. De kRing
Uitbreidingstraat 251
2600 Berchem
directie@de-kring.com
www.de-kring.com

19. Leefschool Toverbol
De Bosschaertstraat 145
2020 Antwerpen
directie@toverbol.be
www.toverbol.be
www.avonturenspeelplaats.weebly.com

EcoHuis Antwerpen
Turnhoutsebaan 139
2140 Borgerhout
ecohuis@stad.antwerpen.be
www.antwerpen.be/ecoscholen

LAAT JE INSPIREREN

In deze brochure stellen 19 Antwerpse EcoScholen trots hun natuurspeelplaats voor. Van groot tot klein, van avontuurlijk tot heerlijk rustig: geen twee stukken speelnatuur zijn hetzelfde, en dus zit deze brochure boordevol inspiratie voor jouw eigen unieke groene speelplaats.

Nog meer tips en inspiratie nodig?

Klop aan bij het EcoHuis voor advies, ideeën, trajectbegeleiding, gratis materiaal en projectsubsidies.

www.antwerpen.be/ecoscholen